

קול קורא*

(לא נתנתק מן העם ומן המדינה)

קבלת תכנית ה'התנתקות' מכוח התגייסות להוטה, שלא לומר אובססיבית, של כל גוויי הקשת הפוליטית לשם כך, היא שלב נוסף, מר ונמהר במיוחד, בתהליך החלשות הציונות החילונית, וטירוף המערכות הלאומי, והיא מביאה אותנו לעוד פרשת דרכים גורלית בדרך התחיה.

השאלה העיקרית העומדת לפני בית המדרש, לפני תלמידי החכמים, אינה שאלת הציות או הסירוב לפקודה, גם לא אופן ההתנגדות לפינוי ישובים, גם לא איך לעצור את ההתנתקות, ואפילו לא איך לעצור את השעיטה אל 'מדינת כל אזרחיה'. כל אלה שאלות קשות ודחופות, שיש לתת עליהן את הדעת ולהתמודד אתן באופן מקצועי על ידי המוכשרים לכך. אבל אלו רק הסימפטומים של מחלה כללית, המקיפה את כל (כן, את כל) שדרות האומה, מחלת אובדן הזיכרון-הזהות-התודעה-התרבות-הערכים הלאומיים, שהיא המתגלה בכל הסימפטומים הקשים האלה. השאלה היא אם כך, כיצד לרפא את המחלה משורשה. זוהי אחריותו וחובתו של בית המדרש, של תלמידי חכמים.

התשובה הלא היא תשובתו של הראי"ה, התעמקות במקצ'ע האגדה שבתורה, ומתוך כך, עבודת 'גילוי מסכת'¹ של נפלאות-נוראות דורותינו, דורות של שואה ותקומה, של מודרניות ופוסט, היא שתאיר את האור החדש המיוחל על ציון. רק הארה חדשה-עתיקה של תורה ואמונה, של אמת ושל חיים, שתיוולד בתוך בית המדרש, וממנו תצא ותגיע אל כל מרחבי החברה הישראלית, תניס את הצללים ותרפא כליל את המחלה.

הארה זו בכללותה, כבר מצויה היא אתנו, הלא היא משנתו של הראי"ה, רואה האורות, ושל הרצי"ה, המנתבם לישראל עמו ונחלתו. תורה שלמה היא זו, וללמדה אנו צריכים. קודם כל, ללמוד על מנת לצאת מהבורות ולדעת, ומתוך כך, להעמיק ולהבין. עלינו לנקות את הלמידה ואת עצמנו מצרות אפקים ושטחיות, מחד ממדיות ופלקאטיות, מהתלהמות, פתטיות ווולגריות, הנוטלים ממנה את עוקץ דבשה ואת זיוה והדרה, ומאחרים את האורה, הטובה והברכה מלבוא. מצויים אנו בעיצומו של 'מהלך הר ציון', של מתן התורה הגואלת, עלינו להיטהר ולהתקדש לקבלתה, וליהודים תהיה אורה ושמחה וששון ויקר.

למאמר זה מספר חלקים:

הראשון - עיקרי האמונה והעקרונות לכל דיון בסוגיות כלל ישראליות.

השני - דיון לדוגמא בשאלת סירוב הפקודה, על פי הניל.

השלישי - מסקנות העולות מתוך בירווי הדברים.

* מאמר זה הוא סיכום של כל מה שקיבלתי מרבותי ומתלמידי, אהבתי ותודתי שלוחה להם. תודה יתרה לעורך כתב

העת ולחברים שקראו, העירו והשפיעו על התוכן והסגנון.

1. ע'י מאמרי הראי"ה עמ' 84.

פרק ראשון

עיקרי האמונה והעקרונות לכל דיון בסוגיות כלל ישראליות

א. שורש המחלה - כאדם האומר הבה נחזור על הראשונות

שורש הבעיות עמן אנו מתמודדים היום, הוא היעדר תודעה לאומית ישראלית. התודעה הלאומית הטבעית, מקור הלהט והמרץ של הציונות בראשית דרכה, קרסה. התודעה הלאומית החילונית לגונויה, שהייתה אמורה להחליפה, התבררה כלא רלוונטית. אין זה מפתיע. אין ולא יכולה להיות לעם ישראל תודעה לאומית רגילה. התמוטטות התודעות הלאומיות השטחיות מתחייבת מחוסר האמת שבהן. האומה חשה בכך, ואובססית ההלקאה וההרס העצמי בה היא נתונה, מבטאת את השאיפה להופעת הערך הא-להי-מוסרי-אוניברסלי של הלאומיות הישראלית. מהירות הבזק ההיסטורית, של קריסה כפולה זו, הינה גם תולדת טירוף הנפש הלאומי שהטילה בנו השואה, ומערכת התקוממות העוועים של אומות העולם על ד' ועל משיחו, בכל לבושיה ומסכותיה. **התודעה הלאומית הטבעית**, יפה היה כוחה לשלב תחיית המתים הלאומית, לחזרה בתשובה משדות המהפכה ופסגות ההשכלה אל הלאומיות, להצלת שארית פלטת הגולה והשואה, ולמלחמות על עצם קיום העם והמדינה. תקפה הייתה עד מלחמת ששת הימים ("לא עוד אושוויץ"), אך משנגזר האור הנשמי האדיר של האמונה והאהבה, שהתפרץ בשיאו של הניצחון המופלא - כיבוש ירושלים והכותל, החל תהליך היחלשותה. רק כשהחרב המונחת על צווארנו הלאומי חותכת בו, מתעוררת לתחייה התודעה הלאומית הטבעית (שהיא הנמוכה והנשגבה ביותר גם יחד), ומוציאה את עם ישראל למלחמה ולניצחון, כדוגמת 'חומת מגן', ומייד אחר כך חוזרת היא ונעלמת.

התודעה הלאומית האידיאולוגית, שתפסה את מקומה, תהא זו דמוקרטית, ליברלית, הומניסטית, אינדיבידואליסטית, פוסט-מודרנית, פוסט-ציונית או אחרת, אין ולא יכול להיות לה קיום. כוחה יכול היה להיות יפה לתקופת ביניים קצרה, נינוחה ושלווה; אבל למעשה, אין לה שום סיכוי לעמוד אפילו לכמה שניות היסטוריות, מול הבעיות הקשות, החברתיות, המוסריות, הצבאיות והפוליטיות, מבית ומחוץ, של מדינת ישראל, במזרח התיכון הפרוע לשמצה. וכך הולכת עצם התודעה הלאומית ונחלשת, והאינדיבידואליזם והאוניברסליזם נושאים ראש. בשורש החולשה מונחת האכזבה המוצדקת מפרצופה הגלוי של המדינה והחברה. הגעגועים הטמירים ליממלכת כהנים וגוי קדוש, לחברת מופת של צדק ומוסר, אשר תהיה לאור לעמים, הם המתנוצצים כאור נוגה ב'טיעון המוסרי' - בשלילת היזענותי ובסלידה מהכיבוש המשחית והידיכוי של האחר².

תודעה לאומית אמונית היא התודעה הלאומית הישראלית האמיתית, המקורית. היא היחידה שיש בכוחה לתת צידוק ומשמעות, עוז וגבורה, לחיי ממלכה ופוליטיקה, וק"ו להמשך הנוכחות והמאבק הקשה של עם ישראל במזרח התיכון גדוש הרשע והאכזריות. רק הבנה עמוקה של ערכם של ישראל וברכת גאולתם השלמה לאנושות כולה, תתן סיבה ותכלית, כוח, נחישות וסבלנות, להמשך תהליך הגאולה. רק היא תחולל את התחייה הרוחנית, את תשובת הדור לה אנו מייחלים.

2. עיי אורות עמי יד אות ג: "עזבנו את הפוליטיקה העולמית מאונס שיש בו רצון פנימי...".

למען הסר כל ספק, זו אינה התודעה הלאומית-הדתית שלנו, שגם היא חלקית ואף משובשת.

ב. מעיקרי אמונת עתנו ומשמעותם

1. **הדור** - דורנו הוא דור של גאולה, דור נעלה ולא שפל, ודרך תשובתנו תהיה בהתאם, כמתומצת בדברים הבאים של הראי"ה:

כנסת ישראל התנערה לתחיה ביחש להרצון של הדור הצעיר, הכוחות נתעוררו בתעורה נפלאה ומתמהת. אין בשום אופן אפשרות להכניעם בדרך כבישה, כי אם לרוממם ולשגבם, ולהראות לפנייהם את הדרך של האורה הרוממה והאדירה³.

כלומר: הדור מצד מעלתו העצמית, בפנימיותו, גדול ורם הוא, ולא קטן ושפל, גם אם מצבו החיצוני מסובך והולך ומסתבך. לא רק שאי אפשר לכפות עליו דבר, אלא שכל ניסיון של כפייה בכל צורה שהיא, ובוודאי על ידי איום והפחדה, 'יועיל' רק לקומם אותו ולהרחיקו יותר⁴. גם את האמת הפנימית שלו, שאליה הוא מתנכר ובה הוא מתעמר, אי אפשר לכפות עליו, אלא להתמסר מתוך עמקנות וענווה, כבוד ואהבה ואין-סוף סבלנות, לתהליך הדרגתי ארוך ומסובך, להראות לו את דרך האורה של התשובה מאהבה. וכל זה כמובן לא מעמדה חיצונית או מתנשאת אלא מבפנים וביחד, מתוך כאב ואכפתיות, ובתשוקה ונכונות כנה לכלול ולא רק לשלול, לקבל ולא רק לתת⁵.

2. **מדינת ישראל** - היא התקיימות חזון הנבואה, כמתומצת בדברים הבאים של הרצי"ה:

יש לראות את הדברים בכלליותם. "תורת ה' תמימה משיבת נפש", כשהתורה היא תמימה ושלמה אז היא משיבת נפש. **יש דבר עיקרי - כלל המדינה. היא כולה קודש ואין בה שום פגם, היא גילוי שמימי עילאי של "המחזיר שכינתו לציון"**. כל השאר הם פרטים. פכים קטנים או גדולים, בעיות או סיבוכים, אין בהם כדי לפגום ולו במשהו בכל תוקף קדושת המדינה. **עצם ערך המדינה אינו מותנה בכך אם יש בה יותר שומרי תורה ומצוות או פחות**. בוודאי השאיפה היא שכל העם כולו יהיה שייך לתורה ולמצוות, אבל **המדינה היא קודש בכל אופן שהיא**. יש מין דתיים שמביעים מעין ביקורת ואומרים: אם המדינה והחיים בה יהיו לפי שיטתנו ורוחנו נקבל אותה, ואם לא - נסתייג ממנה. הם מתבטאים כאילו המדינה אינה שלהם. המדינה היא שלנו, של כלל ישראל, ושל כל אחד ואחד מישראל. **המסתייג ממנה הרי הוא אינו רואה את החזרת השכינה לציון**⁶.

הנקודה המרכזית של כל התורה כולה, שאל ד' באים דרך כלל ישראל. אם לא כן, הכול הוא פנטאזיות... עכשיו כל קריאה בשם ד' בעולם עוברת דרך המלכות, זה המבוא והשער לא-לוהות, זהו החידוש בתפישה הא-לוהית מבחינת המציאות, עם חידוש ממלכת ישראל⁷.

3. עקבי הצאן, מאמר הדור עמי קיד.

4. משל חולה הנפש המתעקש לפגוע בעצמו וכו', יפה, אך הנמשל הוא דור חולה 'רוח' ולא 'נפש', ולכן הדרך היחידה למנוע ממנו להזיק לעצמו היא עי"י פעולה והשפעה רוחנית.

5. כל הנייל מבוסס על מאמר הדור שלמרבית הצער מעטים הלומדים אותו בעיון ובהעמקה, ורבים הדשים בו בשטחיות מפליאה ומעליבה.

6. שיחות הרצי"ה ליום העצמאות (ללא ציון שנה) עמי 2 פסקה 2 "קדושת המדינה".

7. שיחות ליום העצמאות וכ"ח באייר, בתוך 'פרקים בהלכות כבוד מלכות ישראל' עמי 53.

כלומר: האמונה בערכה הא-להי של מדינת ישראל, ראייתה כהתקיימות חזון הנבואה, כהתגלמות הבלעדית של נצח ישראל וגאולת ישראל, כנסת ישראל, השכינה, רוח ד' אשר על האומה לדורותיה, התורה - היא יסוד אמונת עתנו. אהבתנו-אמונתנו-נאמנותנו למדינת ישראל, יסוד כסא ד' בעולם, וייחוסנו לממשלתה תוקף של מלכות, ממקור האמונה והתורה היא נובעת, ומוחלטת היא על כן, כמוחלטות דבקותנו עד כלות הנפש בד' א-להי ישראל, בתורתו ובמצוותיו. מדינת ישראל, בעצם קיומה, ולמרות כל חולשותיה, חסרונותיה, פגמיה וחולאיה, שאיננו עיוורים מלראותם, ואיננו כהים מלכאוב אותם, היא היא ראשית צמיחת גאולתנו. כל מערכת חיינו האמוניים, הרוחניים, המוסריים והמעשיים, שזורים ורקומים בתוכה, והיא היא הגשר והקשר, הפרוזדור והטרקלין של כל אמונתנו, דעת, עבודת וקרבת א-להים שלנו. ההתמסרות לשמירתה ובניינה, לפיתוחה ושכלולה, **מבפנים ויחד עם כל רבבות עמך בית ישראל באשר הם שם**, היא על כן לנו עבודת ד' היותר עליונה⁸.

3. **ארץ ישראל** - היא ענין של מהותיות עצמית לעם ישראל, היא קרקע צמיחתו וגידולו, בית חייו ויצירתו. כאמור בדברי הראי"ה בריש 'אורות':

ארץ ישראל איננה דבר חיצוני, קנין חיצוני לאומה, רק בתור אמצעי למטרה של ההתאגדות הכללית והחזקת קיומה החומרי או אפילו הרוחני, ארץ ישראל היא חטיבה עצמותית קשורה בקשר חיים עם האומה, חבוקה בסגולות פנימיות עם מציאותה⁹.

כלומר: היא ה'מקום' הבלעדי לתקומתו המלאה של ישראל. דבר זה התברר דיו בנאמנות ההדדית המוחלטת המופלאה של העם והארץ, שהתגלתה על דרך השלילה במשך אלפיים שנות גלות, ועל דרך החיוב מאז ראשית הקץ המגולה. הנכונות לוותר על ריבונות ואחיזה ישראלית בארץ ישראל, כשהיא ביטוי של חוסר מוטיבציה ואידיאליזם לאומיים, כשהיא מתוך חולשה ומורד לב לאומי, ומתוך חוסר רגישות והבנה, אמונה וחזון לאומי, היא טעות קשה וחמורה, מנוגדת לייעוד חזון הנביאים המתגשם במדינת ישראל, למסורת, לתקוות דורות האומה ולמגמת הציונות על כל אנפיה ורבידה. והרי זה עניין של פיקוח נפש לאומי, גם במובן הקיומי הקרוב, וכל שכן במבט השלם של מגמת תקומת ישראל.

המאבק על האחיזה השלמה של עם ישראל בארץ ישראל אינו מאבק למען כמותיות חיצונית של קילומטרים רבועים של אדמה, אלא על שלמות הצורה והדר פארה של הופעת החיים הישראליים כלפי פנים וכלפי חוץ. כמה נואל ומתסכל, שרבים בקרבנו, ועוד יותר בחברה הישראלית, סבורים שאנו סוגדים ועובדים לאדמה במובן הפְּטִישִׁיסְטִי-פגאני היותר שפל ואפל. הגיע הזמן לשים קץ לחילול ד' הזה, לברר, להבין ולומר זאת כלפי 'חוץ' ו'פנים' בפה מלא.

4. **אחדות ישראל** - אין מוחלט וברור, בטוח וודאי לנו, מכך שאנו, על כל זרמינו ומפלגותינו, אומה אחת, עם אחד, משפחה אחת, ישות אחת. אין כאן שני מחנות, ואף לא שותפות, אלא יחדיו של אחדות, "וילכו שניהם יחדיו", כאיש אחד, יחיד ומיוחד, בלב אחד, באהבה ואמונה. כאחדות הנשמה והגוף, ומוחלטות הישמרות הזהות העצמית של היחיד גם במצבים קשים של

8. הדברים מבוססים על מכלול דבריו של הרצי"ה, ובעיקר בילנתיבות ישראל. לדאבוני, הדברים האמורים בהע' 5 תקפים גם לגבי 'לנתיבות ישראל'.

9. עיי אורות עמי ט.

התגושות פנימית וסתירות, כך והרבה יותר, היא אחדות האומה הישראלית, החברה והמדינה. כל הסתירות והמחלוקות, העימותים והמאבקים, הדיסהרמוניה וטירוף המערכות, הם עניין לתיקון ולריפוי, להבראה ולשכלול, בפעולת אחים גם יחד, מתוך אהבה וכבוד, אמונה ואמון הדדיים. באחדות ולא בפירוד, מבפנים ובשום פנים ואופן לא מבחוץ, כה יֵאבק איש על חייו שלו וערכם. אחדות זו אינה נפגמת ונפרצת גם כשיש מחלוקות הנוגעות ליסודות היותר ראשוניים וערכיים של חיי האומה. המחלוקת - לא רק לגיטימית היא, שהרי טובת האומה עומדת לנגד עיני כל המחנות, אלא גם בונה, משכללת ומרבה שלום. חריפותה עד כדי ניגודיות של מקצה לקצה, אינה גורעת כהוא זה את נועם האחוה והאהבה, הרעות והידידות, האמון והכבוד ההדדיים. "מים רבים לא יכבו את האהבה, ונהרות לא ישטפוה".

כלומר: כל אמירה ואפילו מחשבה של "גם לי גם לך לא יהיה - גזרו", בכל צורה שהיא, ומכל כיוון שהוא, הרי היא מחשבת פיגול של עבודה זרה כללית וחוסר אחריות לאומי, המשקפת שפלות וטומאה כללית¹⁰. וחפץ "הפירוד המדומה, חותר הוא תחת יסוד הקדושה כולה, כמעשה **עמלק** שזינב את הנחשלים פליטי הענן, שלח ידיו בשלומיו, חילל בריתו"¹¹. הבה נתעלה מתוך ניסיון ייסורי גזרת המלכות הזו, ממדרגת "שטים נשים זונות" למדרגת אם האמת הרחמנייה. ואם אין ברירה, נאמר ברורות: "תנו לה את הילוד החי והמת אל תמיתוהו"¹².

לסיכום: ממקור האחדות הא-להית נמשכת האחדות הישראלית, "קודש ישראל לדי ראשית תבואתו", ומופיעה ומתגלה היא בשלמותה דווקא ואך ורק, בארץ ישראל. "אתה אחד ושםך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". אחדות-שלמות העם, התורה והארץ הם השתקפות האחדות הא-להית. כל המרים יד עליהם, כמרים יד על השכינה, חלילה חלילה.

ג. הדיון וההתבטאות בסוגיות ציבוריות - ברכה בתורה תחלה

הדיון וההתבטאות בסוגיות ציבוריות, כלל ישראליות, צריך להיעשות מתוך הנאמנות לעיקרי האמונה הני"ל, וביטויים ברור כלפי 'פנים' ו'חוץ'. את העיקרים הללו צריך לחזור ולשנן, לחזור ולבטא בקול גדול וברור, קבל עם ועדה, בכל הזדמנות, ובייחוד בדיונים וויכוחים נוקבים, ובייחוד ברשות הרבים. צריך שיהיה ברור לנו ולכל עם ישראל, מה המקור ומה התכלית של עמדתנו, עשייתנו ומאבקנו.

1. ביסוד הכול, ענוה ואהבה. ענוה אמיתית, וחרדת קדש עמוקה, בפני עם ישראל, הדור הזה, וכל יחיד בישראל, שביטויה הוא החפץ והנכונות ללמוד ולקבל מכל אחד. אהבה גדולה לישראל מתוך אמונה עמוקה בערכו, שביטויה בעבודה של לימוד סנגוריא והכרעה לכף זכות.

2. הקדמת אומר הכבוד, האהבה והאמונה לדור ולמדינה, לעם ולארץ, לכל התבטאות, הלא היא בבחינת 'ברכה בתורה תחילה', שהעדרה מרוחנו, נפשנו ואומר חיינו, תחריב את הארץ, חלילה. צריך להיות ברור לנו ולאחינו שמטרת מאבקנו היא השמירה והפיתוח של המדינה היהודית בארץ ישראל, אל מול כל הרוחות הרעות מבית ומחוץ.

3. נר לרגלנו ואור לנתיבתנו צריך להיות העיקרון של "לתיקוני שדרתיך ולא לעיוותי". הקריטריון לאמיתתה וצדקתה של כל החלטה הוא מדת חיוזקה או החלשתה את מדינת ישראל. דווקא

10. על פי אורות התחיה פרק כ.

11. אורות התחיה שם.

12. כדאי לעיין היטב בפסקא זו מספר האורות, על מנת להבין ולהתחלחל.

במצבים קשים של טירוף והסתבכות הנהגתית וחברתית המסכנת את אחדות-שלמות העם, התורה והארץ, מוטלת עלינו אחריות כפולה ומכופלת לשמור על שפיות וצלילות, אמונה ותבונה. אין טעם לעסוק בעבר, להיעלב, להאשים או לבכות, אלא להביט קדימה, לקחת אחריות, ולעשות כל מה שאפשר לעשות, גם אם זה רק לבלום הידרדרות ולמזער נזקים.

4. נגזרת מהותית של עמדתנו האמונית הזו, היא חפות מוחלטת מסקטוריאליזם ומפלגתיות. לא יתכן שהרבנים יזוהו כ'רבני המפד"ל' או 'רבני יש"ע', והתורה תיראה כ'מגויסת'. מחויבים אנו להתרומם לעמדה כלל ישראלית, להתייצב בה איתן, ולעמוד כנגד כל הזרמים המבקשים לסחוב אותנו "בזרם של איזו סיעה ומפלגה"¹³.

אנו חייבים למצוא את הדרך לברר את מקחנו האמוני בשפה ובסגנון היכולים להישמע לציבור הרחב. הדיבורים על 'הבטחה א-להית', 'גזרת הכתוב', 'סעיפי ופסקי הלכה' אינם הסגנון שיש בו לשכנע את מחנה היקולות הצפים, במיוחד כאשר הערך ההלכתי של ארץ ישראל מוצג כמנוגד לערך הנאמנות למדינה. דווקא הסברת עמדתנו האמונית כזוהה עם העמדה הציונית והמוסרית, עשויה להתקבל על לב ודעת השדרות הרחבות של העם¹⁴.

לסיכום: עמדת ואומר הענוה-אמונה-אהבה-אחריות-כלליות-נהירות הזו, היא העיקר. חשובה היא יותר מכל החלטה ופסק שיתקבלו, ויש בכוחה לרכז למזער ואף להמתיק, נזקי החלטות שיתבררו כלא מוצלחות. זאת בתנאי שהיא אינה טקטיקה או אפילו אסטרטגיה, אלא אומר חיים ואמונה כן וישר, אחרת זה גם 'לא יעבור שום מסך'.

ד. הלכות דיינים - עקרונות יסוד

1. העומד על הפרק אינה שאלה ענפית, חשובה ככל שתהיה, אלא שאלה מהותית, הנוגעת לשורש עץ חיינו, ומשליכה על כל נופו. מתחייבת מכך אימת הוראה, וחיל ורעדת אחריות נוראה, כי כגודל ההצלחה אם נזכה, גודל ההרס והחורבן אם נטעה.

2. אין מדובר כאן בחקירה תיאורטית בבית המדרש, אלא בדיון ב'בית הדין הגדול' להלכות ציבור ופיקוח נפש של כלל ישראל - הלכה למעשה, כאן ועכשיו. הראויים לדון בה, הם תלמידי חכמים שהגיעו להוראה בהלכות ציבור. ראוי היה שיתכנס לשם כך פורום מתאים לחומרתו של דין זה.

3. עין הדין אסור שתהיה שורפת ומכלה, אלא מתקנת ומעלה. כוח הדין צריך שיהיה כוח הדיבור ולא ההכאה. הדין צריך להיות "דין אמת לאמיתו"¹⁵. שיקוליו חייבים להיות לא רק שיקולי אמת ושקר תיאורטיים, אלא גם שיקולים של מה יכול להישמע ולהתקבל, מה יגביר ניכור ואנטגוניזם, מה יחזק - יקדם ויבנה, ומה יחליש - יהרוס ויחריב.

לסיכום: ענוונותו של רבי זכריה בן אבקולס מחד, ושצף קצף קנאותם של הקנאים מאידך, צריכות להתייצב לעיני-רוח הדיינים כתמרורי אזהרה, וכתריס בפני הכישלון של דיון פורמלי, מנותק ואטום, ושל גישה דמיונית ומתלהמת, נטולי תבונה, רגישות ואחריות ציבורית.

13. עיי ביקורתו של הרב זצ"ל על הרבנים במאמרי הראייה עמ' 52-53, ולעומת זאת נפלאות עמדתו הטהורה שם עמ' 52. וכן עיי עוד שם עמ' 8 ד"ה ההזרמה הנפשית; אוה"ק ב, תמב; חזון הגאולה עמ' רעה; אורות עמ' ע-עב, קנב-קנג; אגרות הראייה ח"ב ס"י שנא, שסו.

14. עיי עיטורי כהנים, הרב שלמה אבינר, 'סירוב פקודה' סעי' 16-17.

15. במשמעות פירוש הגר"א למשלי ו, ד; כב, יב.

פרק שני

דין לדוגמא בשאלת סירוב הפקודה על פי הנ"ל

שאלה זו מורכבת וסבוכה, לכן ראוי לדון בה מכל צדדיה.
מצד **עצמה**, בכמה מישורים - **מצפוני**, **מוסרי**, **הלכתי**, **אמוני**.
מצד **משמעותה** ו**השלכותיה** הציבוריות על **המדינה**, על **הצבא** על **החברה** ועל **הציבור הדתי-לאומי**.

א. השאלה מצד עצמה

1. השאלה המצפונית

חובה על כל אדם לעשות את חשבון נפשו לגבי כל פקודה, אם תואמת היא את מצפוניו או לא, ולהכריע בהתאם. איש לא יחלוק על כך שיש גבול לחובת הציות, גם להחלטה דמוקרטית. אמנם, מהותית, זה עניינו ואחריותו של היחיד, הצריכים להתממש מתוך חירות ולא כפייה, מתוך נאמנות אותנטית שלו למצפוניו, ולא מתוך התבטלות עדרית. כל הכרעה אישית, אוטונומית, מצפונית כנה, היא מוצדקת ככזו¹⁶ ותתקבל כלגיטימית, כשניכרת כנותה, ועוד יותר כשהיא מוצגת כעניינית-נקודתית ולא כשבירת כלים. באמת, היא אינה אפילו מחאה, אלא הכרח הנאמנות לאמת העצמית ולעקרונות היסוד הפנימיים, וחוסר יכולת לפעול בניגוד להם. איש המצפון חייב להיות נכון לעמוד לדין האדם והשמים, השעה והנצח (שהרי סוף המצפון בר טעות הוא¹⁷), ולשלם את המחיר החוקי והמהותי. כל הכרעה כזו, גם אם תהיה שגויה, נזקה יהיה מינימלי, כיוון שהיא אינה מאיימת כהחלטה קולקטיבית הנובעת ממקור סמכות חיצוני למערכת, ובמיוחד אם תוצג כהכרעה קשה וכואבת וכמעט בלתי אפשרית בין שני עקרונות מצפוניים, שאינה פוגעת כהוא זה בנאמנות למדינה ולצה"ל, ותיאמר בסגנון שקט ואצילי ולא מתלהם.

2. השאלה המוסרית

כניעה לטרור הינה בלתי מוסרית, במובן האלמנטרי של "הקם להרגך השכם והרגו!"
טבעי שעם מתנחל על אדמתו.

טבעי, מוסרי ומבורך שעם ישראל מתנחל בארצו, מצד היתרון המוסרי, שאי אפשר להכחישו ולהפריז בו, שיש לו על אויביו במלחמה זו, גם במבט פשוט אך ישר, היודע להבדיל בין מפלצתיות לאומית ודתית צמאת דם, לבין לאומיות ודתיות מלאות יושר ומוסר ושואפות צדק ושלוש, וכל שכן כאשר מביאים בחשבון את הברכה המוסרית שתבוא לעולם כולו, על ידי גאולת ישראל.

16. אי אפשר ולא נכון, להחניק את קול המצפון בשל מועדותו לטעות, אלא לחנך למצפוניות ישרה וטובה. לדכא ולהחליש את המצפון, בשימוש דמגוגי סיטונאי חסר אחריות ביטעון הדמוקרטי וכיו"ב, זהו עצמו מעשה חסר מצפון ואחריות. ראוי לזכור שבמשפטי ניירנברג נפלה ההכרעה להרשיע את פושעי המלחמה הנאצים לא משום שהם נהגו על פי מצפונם, אלא דווקא מפני שלא עשו בו שימוש, והסתתרו אחר טענת חובת הציות להיטלר ימ"ש, בשם הדמוקרטיה.
17. עיי אורות התשובה פרק א, התשובה הטבעית הנפשית.

לא טבעי ולא מוסרי להרוס יישוב ולעקור נטוע, גם במישור האנושי הפשוט, ויותר מזה במישור הלאומי.
לא מוסרית בעליל חד-הצדדיות הרואה כצדק 'טרנספר', ונכונה גם לבצעו, ליהודים, וליהודים בלבד.
לסייע לתקומת ישראל ותחייתו בארצו, ולא להפריעה, לעכבה ולהסיגה אחור, זוהי חובה וזכות מוסרית!

3. השאלה ההלכתית

החובה ההלכתית לא לציית לפקודה לפינוי ישובים, היא לכאורה פשוטה: "ואין צריך לומר שאם גזר המלך לבטל מצוה שאין שומעין בקולו". עם זאת, אביא כמה הערות שלקטתי, שמסקנתן היא שהדברים אינם כה פשוטים.

א. מצוות הורשת ויישוב ארץ ישראל הינה מצוה כללית-ציבורית-ממלכתית, שהמופקד על עצם קיומה, ועל הרחבתו או צמצומו, הוא הכלל/הציבור, על ידי הנהגתו הממלכתית¹⁸. ביכבוש רבים חפצים אנו ולא ביכבוש יחיד. סירוב לפקודת פינוי, הוא מרידה במלכות מחד, והעדפת סניף המצוה הפרטי על פני שורשו הכללי, מאידך¹⁹.

ב. ההחלטה והפקודה לפנות חלקי ארץ ויישובים, אינה נובעת מתוך שיקולים דתיים או לשם מטרות דתיות-תרבותיות, אלא מתוך שיקולים ריאלי-פוליטיים, שביסודם בקשת טובת המדינה. זוהי סמכותו, תפקידו ואחריותו של המלך. זכותו וחובתו להכריע בהם על פי שיקול דעתו המדיני, ואין למלך אלא מה שענייני המלכותיות רואות, כטובת עם ישראל, ולא הוא המופקד על המבט הנבואי-התורני. הנבואה, ותלמידי חכמים משפסקה, מופקדים על בירור האמת והאידיאל, והנחלתו לעם ולמנהיגותו. ודאי שחובתם למחות על מה שנראה להם מנוגד לאמת

18. יש לשנן את היסוד שלימדנו הרב במשפט כהן ס"י קמד עמי שלו, שהחרה החזיק בו אחריו הרצ"ה במקומות רבים, אע"פ שידע וכאב את חסרונותיה ופגמיה של המדינה ומנהיגיה, הממשלה והכנסת.

הערת העורך (ע. א.): גם אם נקבל הנחת יסוד זו, הרי הפרט המשתתף באופן אקטיבי במהלך הפינוי והחורבן הוא לכל הפחות "מסייע לדבר עבירה".

19. **הערת העורך (ע. א.):** דברי הכותב מבוססים על תשובתו המפורסמת של הישועות מלכו (יו"ד ס"י סו) שהגדיר את מצוות יישוב הארץ כחלק מהמצוה הציבורית של הכיבוש, ולא כמצוה אישית המוטלת על כל פרט ופרט. יש להעיר שההלכה המפורסמת בשו"ע (או"ח שו, יא) המתירה לקנות בית בארץ ישראל אפילו בשבת מדגישה את מחויבותו של כל פרט לכל בית שביכולתו לקנות. וע"י במאמרו של אמו"ר הרב יעקב אריאל, מאבק ימית בראי ההלכה (שו"ת באהלה של תורה ח"א ס"י ד סעי' ב-ד). כמו כן יש להעיר שמשירת בית ואדמה בארץ לגוי אסורה מן התורה באיסור "לא תחנם", ואיסור זה חל בוודאי גם על הפרט.

תשובת הכותב: (א) תמיד עדיף לקיים את המצוה הפרטית במסגרת המצוה הכללית, בוודאי בלית ברירה, בוודאי במקום פיקוח נפש (=תחת ריבונות ערבית, חלילה). זה אגב עוד סניף להיתר ההתפנות והפינוי ברמה האישית הפרטית - לא להפקיר, אלא להיחלץ/לחלץ ממצב של סכנת נפשות ודאית. (ב) כאמור בסעי' ד, הדרג המדיני הוא המוסר את האדמה והבתים, לא המתפנים ולא המפנים. יש מקום לדון בשאלה אם הימ'לך המוסר את אדמת ארץ ישראל מטעמים מדיניים, עובר על 'לא תחנם'. כמו כן, האם היחיד עובר על 'לא תחנם' במקום אונס? האם פיקוח נפש פרטי אינו דוחה את האיסור הפרטי של 'לא תחנם'?

ומסוכן לעם ישראל, אך ההכרעה היא בידו של המלך. גם אם טועה המלך, הרי הוא כטועה בדבר מצוה, ולא כבוגד או עוכר ישראל חלילה, ולכן אין כאן פקודה לא חוקית, אלא לכל היותר פקודה שגויה ומסוכנת. מחויבים אנו במוראה ובכבודה של מלכות, להישמע לה, ולא למרוד בה (ולהיכנס בזה חלילה לחשש שמא נימצא אנו כ'רודפים' לכלל ישראל), גם כשהחלטותיה נראות לנו מוטעות ואף מסוכנות²⁰. כיוון שאין בהוראות אלו 'כפייה על דת' וגם לא כוונה כזאת, אין שעתנו שעת השמד חלילה, וסירוב פקודה וק"ו מסירות נפש מיותרים ומזיקים.

ג. אין כאן ביטול המצוה אלא צמצומה הכללי²¹ והעתקת קיומה הפרטי בתוך ארץ ישראל.

ד. יש מקום לדון שהמפנה על פי פקודה, אינו עובר, אלא הדרג המחליט²².

ה. התורה מדריכה לציות לפקודות הצבא הישראלי, וסירוב לפקודות הצבא הוא איסור חמור²³.

ו. גם אילו היה מדובר כאן באיסור הלכתי ברור, עדיין היה מקום לחשב 'שכר מצוה כנגד הפסדה', ולחשוב באימת אחריות בכיוון של 'סכנתא (החלשת הצבא והמדינה) חמירא מאיסורא', 'פיקוח נפש (וכל שכן כללי) דוחה את כל התורה כולה למעט שלוש עבירות', ואף 'הוראת שעה למיגדר מילתא' להציל את הגוף, הכלל, על ידי הקרבת איבר, הפרט. ואולי אפילו (עם כל החיל והרעדה) 'עבירה לשמה' (אף על פי ש'עבירה לשמה' ציבורית, דומני שלא מצאנו²⁴), כלומר, למסירות נפש ורוח (ולא רק גוף) שלנו כיחידים, על כלל ישראל.

ז. ישנה מחלקת בעניין זה בין תלמידי חכמים. בעניין כלל ישראלי מהותי וגורלי כזה, ודאי ראוי ורצוי היה, שיהיה קונצנזוס תורני הלכתי רחב ככל האפשר, פועל יוצא של ליבון ודיון משותף של גדולי ישראל. אי קיומו, שלא לומר אי האפשרות לקיומו, הוא חיסרון מהותי משמעותי שיש לקחתו בחשבון.

ח. הרב צבי יהודה "כתב כרוזים לרוב נגד הפקרות חלקי ארץ ישראל, ומעולם לא כתב במפורש: 'סרב פקודה'"²⁵.

4. השאלה האמונית

זהו המישור המהותי הפנימי של הסוגיה.

א. השאלה היא לא פחות ולא יותר משאלת תוקף אמונת עתנו על עיקריה הני"ל. מתהדהדת בה קריאתו הנצחית של מלאך הברית, זה אליהו "עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים",

20. וממה שנפסק ברמב"ם ה' מלכים ג, ט, אין בהכרח סתירה, שיש לומר שזהו דין ביכבוד מלכות' שהתברר לעיל הלכה ח: "כל המורד במלך יש למלך רשות להרגו", ובהקשר לזה מתברר בהלכה ט שכבוד המלך אינו עומד מול כבוד התורה ואינו דוחה אף מצוה, אך אין זה עניין להכרעות פוליטיות וביטחוניות כלליות, שבעניינן יש לציית למלך.

21. עיי מלכים א ט, יא.

22. עיי אמונה ואהבה 415, 'הלכות מאבק על ארץ ישראל' לרב אבינר: "החייל אינו בגדר שותף לדבר עברה, או שליח לדבר עברה, או מסייע לדבר עברה, העברה של הממשלה כבר נגרמה ונעשתה...". ועיי במאמרו של הרב יהודה זולדן בגיליון זה, בפרק: בין 'אין שליח לדבר עברה', לבין 'דברי הרב ודברי העבד'.

23. עיי העמק שאלה לנצי"ב על שאילתות רב אחאי גאון, קמב.

24. אולי אפשר לראות בביטול תענית יום הכיפורים בחגיגת חנוכה מקדש שלמה 'עבירה לשמה' ברמה ציבורית.

25. 'בהבה ובאמונה' גיליון 415. וכן עיטורי כהנים, המאמר 'סירוב פקודה' לרב אבינר סעי' 11-12.

שנשנתה בימינו ע"י הרצי"ה ב'מזמור י"ט'. אם נתכוון-נרצה או לא, עלולים הדיבורים על סירוב פקודה, וק"ו פסק הלכה, להיות שלב נוסף בתהליך השחיקה, הכרסום וההחלשה של אמונת עתנו והתורה הגואלת. עצם המחשבות והדיבורים האלה, מסייעים להתעצמות והתפשטות נגע הייאוש והכפירה בערך הא-להי של המדינה ובתוקף קדושת יום עצמאותנו, הקיים כבר במחננו²⁶. האפשרות של פרישה אידיאולוגית ממדינת ישראל, מצה"ל ומהחברה הישראלית, והקמת מדינה אלטרנטיבית - באופן מעשי, ולמצער באופן תודעתי - המקננת כבר בלבבות, הופכת בכך ליותר ויותר ריאלית, חלילה. זרעי כפירה אלו במעלה הצבו"רית של עם ישראל וגאולתו, במעלתו של הדור, בערכה האמיתי של הארץ ובאחדותה המהותית של האומה, ינבטו חלילה, ייצרו וילבבו אווירה שתאפשר ותאיץ דינמיקה שתדרדר אותנו לכפירה מוחלטת בקץ המגולה ולזכייה מפוקפקת בשולחנם הבזוי של 'צדיקים שאינם מאמינים'.

ב. משל למלך שבעיצומו של מסע מלחמה ארוך וסבוך, מצווה את עבדו הנאמן לורות לו את רגלו שסבור הוא כי עלה בה נמק²⁷. הזעזוע והרתיעה מובנים, אך משנכשלו כל הניסיונות להאיר את עיני המלך, הכבוד והמורא ממנו והנאמנות השכלית-הכללית לו, חייבים לגבור על הנאמנות הרגשית-הפרטית לו. ההשתעבדות אל הנאמנות למלך וההתמכרות למתק חוויית-הרגשתה, היא חולשה, כמו כל התמכרות אובססיבית, לא רציונלית, לרגש טהור וטוב ככל שיהיה, ויהיה זה הרגש הדתי עצמו. הסיורב לפקודת המלך, יהיה זה מתוך עדינות ואנינות רגשית מרעידה ומשתקת, או מתוך גסות יוהרת התנשאות לדעת טוב יותר מן המלך, מה טוב לו, הוא חולשה וכישלון, ככל כניעה לרגש ולדמיון. דווקא מי שזכה לא להיות מסוגל להרים יד על המלך מתוך עומק אהבתו לו, צריך להתעשת ולאזור אומץ וגבורה, ממקור טוהר דעת האמונה והאהבה, ולעשות את דברו, אחרת מתהפכת בזה הנאמנות למלך למרידה במלכות. גם אם טעה המלך, טוב מלך בלי רגל, מרגל בלי מלך'.

ב. השאלה מצד משמעותה והשלכותיה הציבוריות

'אחריות ציבורית', הוא הערך העומד כאן למבחן. סירוב פקודה כעמדה ציבורית הוא 'שבירת כלים' כללית של הציבור הדתי לאומי ביחס למדינה, לצבא ולחברה. המשמעות והשלכות הציבוריות של הוראה לסירוב פקודה קולקטיבי-אידיאולוגי-דתי, צריכות להיבחן ביחס למדינה, לצה"ל, לחברה הישראלית הכללית ולציבור הדתי-לאומי.

1. ביחס למדינה

א. המשמעות בפועל של מדינה ריבונית ושלטון מרכזי, היא היכולת להפעיל את הצבא. סירוב אידיאולוגי (וכל שכן דתי-הלכתי) של ציבור שלם, לא יתקבל כצעד של מחאה, אלא כהיחשפות

26. הפסקת אמירתה של התפילה לשלום המדינה, הורדת הברכה מההלל ביום העצמאות, ובעקבותיה גם את ההלל גופו, הם רק חלק מהסימפטומים של תהליך הכפירה הזה. לא מכבר התפרסם ב'צה"ר' (גיליון טו) מאמר רבני על 'נחש הנחוש' של הממלכתיות. עיי' תגובה של הרצי"ה זצ"ל להתבטאות דומה של רב וגדול בישראל, בילהכות ציבורי כרוז סג. ועיי' גם כרוזים נז, נט.

27. משל זה שאלתי ושיניתי, מפני שבתבניתו המקורית, מטעה ומתעתע הוא, למרות חינו וליבונו. המלך אינו מבקש לסתור על פניו או להורגו, אלא לפגוע בו. אחרי ככלות הכול זהו משל, וראוי להתייחס אל הנמשל.

של הונאה ותרמית בשעת מבחן, כפירוק כוחני של שותפות שמתברר שהייתה מלכתחילה אינטרסנטית וצינית, מוגבלת ועל תנאי, וכקריאת תגר על המדינה, המובילה לפרישה ממנה. ב. החלשת המדינה, החלשה והחולה בלאו הכי, שתבוא לידי ביטוי בהתמודדותה עם הבעיות הקשות מבית ובעמדתה וכוח עמידתה כלפי חוץ בזירה הפוליטית והצבאית, במבחנים הקשים העומדים לפניו בהווה ובעתיד. החלשה זו תעמיד את מדינת ישראל בסכנה קיומית, ויחד עם זאת הרי היא פגיעה בקידוש השם היותר גדול ונשגב של תקופת דורותינו אלה, שלעומת חילול השם של הגלות והשוואה.

2. ביחס לצבא

א. יצירת משבר אמון, מאזן אימה וקרע, בגוף שתפקודו מיוסד על נאמנות והקרבה הדדית, ועל אמינות מוחלטת. התוצאה תהיה ערעור חוסנו הכללי וכוח הרתעתו, ופגיעה בכשר הלחימה שלו בעת פקודה (שלצערנו בוודאי תבוא במוקדם או במאוחר), ובעיקר בביטחון השוטף. ב. משבר אמון בחייל ובמפקד הדתי שמשמעותו בלימת התהליך ההיסטורי של ההתערות של הנוער הדתי לאומי בצבא; תהליך מרענן ומבריא, המחזק ומאמץ את הצבא ואת ביטחון המדינה בטווח הקצר והארוך. הפסקת תהליך זה פירושו ירידת עמל של כעשרים שנה לטמיון, ואי קצירת פרותיו הלאומיים, הביטחוניים והאזרחיים, הכל-כך נחוצים.

3. ביחס לחברה הישראלית

א. הגדלת המתח והקרע, הניכור והקיטוב, והחרפת החשדנות אי האמון והשנאה בין ימין לשמאל, בין דתיים לחילוניים, ובין דתיים לדתיים. הלהבת והלהטת אש המחלוקת הזרה ותועבת שנאת החינם העלולה להביא לפירוק היחדיו של החברה הישראלית, לתסיסה של יסודות קיצוניים, לא אחראיים, מימין ומשמאל, ולדינמיקה מסוכנת העלולה להסתיים גם בנורא מכול - מלחמת אחים ושני עמים, חלילה. ב. אימוץ, חיזוק והקצנה של מלחמת התרבות שהשמאל הקיצוני מתכנן ומבצע בעיקר על ידי בית המשפט העליון וגרורותיו, שמגמתה חילון גמור של החברה הישראלית, ריקונה המוחלט מערכיה היהודיים המקוריים, ומסמוסה במזרח התיכון החדש. תומכיו ונגרריו של מהלך כזה ירבו בילית ברירה, אל מול 'הפונדמנטליזם הדתי משיחי המשתולל ומסכן את עצם הקיום'... ג. הכשר אולטימטיבי של כל סרבנות ומרי, ויצירת דינמיקת-סחרור שתדרדר את החברה הישראלית לאנרכיה מוחלטת, ומכל שכן איבוד הזכות המוסרית-הציבורית והיכולת לצאת נגד שום סירוב וסרבנות מכל סוג שהוא.

4. ביחס לציבור הדתי-לאומי

א. חיזוק היחס השלילי לציבור הדתי לאומי והצגתו כ: לא רציונלי - מצד כפיפותו המוחלטת לשיקולים ולסמכויות הנראים בעיני חלק מהציבור כלא רציונליים. לא ריאלי - מצד התעלמותו מהמציאות הקשה והסבוכה, ודבקותו העקשנית באידיאל השלם. לא אנושי ולא מוסרי - מצד האובססיה ההיסטרית שלו לנושא אחד, והתעלמותו מכל הבעיות והמצוקות האחרות של החברה הישראלית. לא ישר - כשהיה נוח לו, טען שהוא שליח העם והמדינה, ועתה מתכחש הוא בקלות בלתי נסבלת

לכך.

לא אידיאליסטי - כשזה הסתדר לו, הלך לשקם ולהבריא את הצבא, ובמבחן הקשה הראשון נטש את המערכה.

כוחני ומתלהם - שלא רק מהלך אימים אלא גם מקיים, וחפץ לכפות את דעתו, דעת מיעוט, על הרוב.

ב. התגבשות קואליציה רחבה - פוליטית, תקשורתית ותרבותית נגדנו, ודחיקתנו עוד לשולי השוליים של החברה הישראלית, ואף הוקעתנו והקאתנו ממנה, וכמובן הרחקתנו ממוקדי העשייה הביטחוניים והאזרחיים (גם נאכל, גם נלקה וגם נגורש מהעיירה, חלילה); תופעות שיגיעו עד לרמת התייחסות לכלל 'כיפה סרוגה' בכל מקום, בצבא ובאזרחות, כחייל או אזרח מסוכן ולא אמין.

ג. קרע, בלבול ותסיסה בציבור הדתי, בעקבות כך שחלק לא קטן ממנו יסרב לסרב. שבר ומשבר חברתי, חינוכי, תורני ואמוני רחב ועמוק. ריבוי מחלוקות והתפצלויות, והחלשה נוספת של מעמד התורה והרבנים.

ד. מבוכה מיוחדת בקרב הנוער, שבירת האמון ברבנים ובמשנתם החינוכית, או שבירת האמון של אנשים בעצמם (כי 'ישלו ביום פקודה'). ערעור עולמו הרוחני והנפשי הראשוני והבוסרי, אך האמור לגדול לגדולות של הנוער הדתי לאומי ההולך ומשתקם ונבנה בשנים האחרונות, מתפתח בשירות הצבאי ומשתכלל בעשייה האזרחית.

ה. התססת יסודות לא אחראיים בציבור הדתי, העלולה להביא חלילה לאירועים קשים בכוונה או בשוגג, כתוצאה מהאטמוספירה שתיווצר, בהעדד חומה וסכר שיבלמו את הזרמים העכורים הרוחניים בשטח. האפשרות של שפיכות דמים בעת פינוי, מבעיתה ומצמררת ככל שתהיה, אינה רחוקה כלל...

ג. מסקנות

1. לצערנו, גדול מאוד היום הפער בין הגוף של עם ישראל לנשמתו, אבל צריך להפנים אחת ולתמיד שאי אפשר לצמצמו ולבטלו בכפייה ובכוח. במהלך של כפייה, רק נרחיק עוד יותר את עם ישראל מתודעתו הלאומית האמונית, ומתשובתו אל עצמו, אל א-להיו, אל תרבותו וארצו, היפך כל משאת נפשנו.

2. לא ייתכן שבשם ולשם האמת הצרופה, 'נכה בסלע', וננסה בחוסר תבונה ואחריות לכפות את עם ישראל להיות מה שאינו מסוגל להיות לעת הזאת, ונעמיד בזאת בסכנה את המעט הקיים, את שתיל ארז-התמר המוכה והחבוט הזה (מבית ומחוץ, פיזית ובעיקר נפשית) - מדינת ישראל, שהיא בבת עינינו וציפור נפשנו.

3. הוראה פומבית לסירוב פקודה אידיאולוגי-דתי-קולקטיבי, גם בניסוחים עמומים, הוא צעד דרמטי ורדיקלי, הן במהותו, והן בהתקבלותו בציבור. זהו 'ישק יום הדין', שהשימוש בו הוא בגדר של 'שבירת כלים', שתועלתו צפויה להיות אפסית, מבחינה רוחנית, חברתית ופוליטית. לעומת זאת, השפעתו ההרסנית על מדינת ישראל וצבאה, על החברה הישראלית, על הציבור הדתי-לאומי, ועל הנוער שלו בפרט, עלולות להיות חמורות ביותר רוחנית, חברתית ופוליטית.

4. סירוב פקודה של חלק משמעותי של החיילים הדתיים על פי פסק הלכה, יהפוך את הציבור הדתי-לאומי ללא רלבנטי לחלוטין, ומה שיותר גרוע, את התורה בכלל, ואת תורת ה'ירב' בפרט, ליסמל המקנה, ויבמה חטאה האומה העלובה! ומנגד, סירוב לפסק מצד חלק משמעותי מהחיילים

הדתיים, יערער קשות את הציבור הדתי בינו לבין עצמו.
 5. מחויבים אנו, באמונה ובתבונה, להוציא לפועל מערכה ציבורית של מחאה, מאבק, הסברה, וכל כיו"ב לעצירת ההתנתקות, אבל זוהי חובתם וזכותם של אזרחי ישראל כולם. הצבא, מפקדיו וחיליו, צריכים להישאר מחוץ לסערה הזו.

על כן, כאמור, השאלה אינה אם לסרב פקודה או לא, אלא איך במצב קשה זה, מחזקים ומאמצים את ראשית צמיחת גאולתנו - מדינת ישראל, למרות ומתוך חילול השם הנורא, שמתוך החולשה והטירוף הלאומיים. וכהוראת רבי זעירא: 'אם נזדקנה אומתך עמוד וגודרה!' **על כן**, אל מול, ומעל קול המצפון, הזעקה המוסרית, והאפשרות ההלכתית, נעמיד את רוס-עומק אמונת נצחנו ועתנו, ואת מוחלטות האחריות הציבורית שלנו, ונתגבר ונתרומם, ונתעודד ונשתגב, מתוך ומעל כל מיצרי החשבונות המצומצמים, אל מרחבי שמי שמי קודש אמונת-אהבה ומסירות נפש ורוח על קידוש ד' הגדול מכול, מדינת ישראל ראשית צמיחת גאולתנו, **בכאב ודמע, בשמחה של מצוה**.

מבין המצרים נגאל עם, על ידי מורים חמושים בגבורה רוחנית, שאינם צריכים למקל חובלים²⁸.

פרק שלישי

סיום שהוא התחלה מבראשית

א. סוף דבר

עם ישראל כִּשְׁוֹת צבוֹרִית אחת (ולא חלקים ממנו, צדיקים ככל שיהיו) הוא המתחיה, שב לארצו ונגאל בה. מדינת ישראל היא היגוף הקדושי של הארת נשמה זו. עבודת הקדש של דורותינו כפולה היא, לקחת חלק בתחיית המתים הלאומית הגופנית של עם ישראל, ובהארת נשמתו-תורתו, זהותו, תודעתו, ערכיו ותרבותו. עבודה זו נעשית מזה כמאה שנה, ועוד ארוכה הדרך. אסור לאבד את הסבלנות ובוודאי לא להתייאש, אך אין מקום לזיחחות ולרפיון, גם אין לסמוך על הנס. יש להמשיך ולשכלל מהלך זה בכל אופן אפשרי, והעיקר - אך ורק ודווקא יחד ועם כל עם ישראל באשר הוא שם.

עבודת התחיה הרוחנית, אף היא כפולה. העבודה הקשה שבהיכל, ראשיתה בהעמקה לימודית שתביא לאומר חיים מאיר, וסופה לעורר כבוד וחיבה, הכרה וקיום. במקביל לעבודה הפנימית הזו, עלינו לחולל תהליך רוחני-תרבותי-חברתי-חינוכי, שישלב את עם ישראל אל עצמו, אל שורשיו העמוקים שבשמים ובארץ, אל זהותו וערכיו, אל חזונו ושאיפותיו.

28. הרב זצ"ל, מגד ירחים לחודש אב.

תהליך זה, הוא הפגישה המחודשת של עם ישראל עם תורתו, וקודם כול במובן הפשוט והנשגב ביותר - לימוד כפשוטו, זאת הפעילות היהודית הרוחנית האותנטית. החוויה המופלאה של לימוד תורה לשמה, לשם בקשת האמת והטוב, על מנת לחיות אותם, היא המפתח. עלינו לעשות הכול כדי שכמה שיותר יהודים, מגיל כמה שיותר צעיר, יזכו לפגישה מתמשכת ורצופה, קבועה ומעמיקה, מחיה ומשמחת זו.

אמנם כדי שנהיה ראויים ומסוגלים להניע תהליך זה, ולקחת בו חלק, העבודה הפנימית היא היסוד והשרש. רק אם נהיה לאנשים, משפחות, קהילות וחברה, בעלי אמונה וחזון גדול, אך לא פחות מזה, אנושיים ומוסריים, נעימים ומלבבים, יהיו דברינו נשמעים ומתקבלים על לב ודעת הבריות. רק אם אישיותנו הערכית, ואומר חיינו האמוניים ילבשו פשטות ונורמליות, ויתעטרו עדינות וענווה, נפסיק להיות מאיימים ומקוממים, נהיה לרעים אהובים, ונזכה לפעול עם א-ל ועמו ישראל.

ב. אחרית דבר

אחר הדברים האלה, כל עוד כל מחנה משוכנע בשכנוע פנימי עמוק, ובלהט יוקד, שהאמת כולה נמצאת אצלו ורק אצלו, ושכל השאר צריכים לישר אתו קו, או להיעלם מהמציאות, נישאר תקועים במצב הנואל והטרגי, שבו אנו מדשדשים היום.

רק בהבנה הבוגרת את האמת הפשוטה והמשותפת לכולנו, שהיא, שכל אחד מהמחנות אוזו אחיזה חלקית באמת, והאמת כולה לא נמצאת אצל אף אחד מאתנו, שעיקר האחיזה באמת היא שאיפת ובקשת האמת המתמדת, שהאמת השלמה היא נחלת העתיד, והיא הפרי הבשל של עבודת כל הדורות וכל המחנות גם יחד, ושפסיפס הזהות הישראלי יושלם אך ורק על ידי ההתחברות יחדיו של כל חלקיו,

רק בהודאה ברורה וחד משמעית בכך, שתובע בגלוי, ללא הסתייגויות וגמגומים, כרכורים והתפתלויות, מיותרים ומזיקים, של כל המחנות,

רק בנכונות אמיתית של כל המחנות בחברה הישראלית ללא יוצא מן הכלל, לתשובה אמיתית, מתוך פיכחון בוגר והבנה ענוותנית, שיש להם על מה לחזור בתשובה, ומתוך רצון עמוק וחזק לעשות אותה באמת ובתמים,

רק אם כל המחנות שבחברה הישראלית ישכילו - למרות הביקורת העניינית החריפה, שיש להם זה על זה, ובלי לטשטשה, ואף שמשמעותה לעתים, סלידה, גועל, שנאה ואף תיעוב, כלפי צדדים מסוימים שבמחנה האחר - להתאמץ, להעמיק, ולסגל עין טובה זה על זה, אמון בסיסי בכוונות הטובות, הכרה ביכולות ובכישורונות של המחנות האחרים, ונכונות להקשיב ולהידבר, נוכל לפתוח דף חדש.

רק הטיית כתף הדדית ושילוב זרועות אמיתי לעבודה משותפת של בירור הזהות והתרבות הישראלית המקורית, תוליד את 'היהודי החדש-ישן', שבע"ה לא יהיה דומה לאף אחד מאתנו, אלא יהיה מעשה מרכבה מרהיב של כל המיטב שבכל מחנותינו ועוד לעילא ולעילא.

רק בכל אלה נפרוץ את מעגל הקסמים בו אנו לכודים, ונצא אל אופק חדש.

רק הדגל שסימני הקריאה החרוטים עליו, הם סימני קריאה לחשיבה והעמקה, ולא רק לשינון, דקלום והתלהמות, ושעל גבי כולם יש סימן שאלה - משאלה, ציפייה וצפייה אל עבר אופק פתוח, 'אהיה אשר אהיה', הוא הדגל שיכנס אליו את כל המחנות, ויוציאם יחד למסע המיחול, למסע אל עצמם, למסע אל עצמנו.

הייסורים הגשמיים והרוחניים שעברנו בשנים האחרונות - ייסורים של אהבה היו, ייסורים ממרקים ומעוררים לתשובה עילאה. עמדנו בנסיונות קשים בגבורה אצילית, ובמסתרים התרקמה והבשילה לה קומת חיים חדשה המבקשת להיוולד, בידינו הדבר, ובכוחנו הוא. קרואים אנו להיות הראשונים להרים את הדגל ולצאת לדרך.

מקדש מלך עיר מלוכה קומי צאי מתוך ההפיכה, התנערי מעפר קומי לבשי בגדי תפארת עמי, התעוררי התעוררי כי בא אורך קומי אורי, עורי עורי שיר דברי, כבוד ד' עליך נגלה, ונבנתה עיר על תילה.

ג. ראשית דבר

שאלה: מהו הביטוי המעשי, העכשווי והמיידני, למהלך הארוך של התיקון היסודי?
תשובה: התמודדות עם הסימפטום המהותי והמסוכן ביותר של 'המחלה' - החתירה העקבית של השמאל הקיצוני בראשותו של בית המשפט העליון וגרורותיו להפוך את מדינת ישראל, המדינה היהודית, לימדינת כל אזרחיה.

שאלה: איך בולמים את הקטר השועט והדורסני הזה?
תשובה: "לך כנוס את כל היהודים". ע"י כינוס ושילוב כל הכוחות והמשאבים, הרוחניים והמעשיים שבמחננו (במובן הכי רחב שלו) למשימה זו. כמובן, על גבי קבלת החלטה אסטרטגית אמיתית (כלומר מעשית, כלומר על חשבון פרויקטים אחרים...), שזו המשמיה העיקרית והבהולה שלנו. זהו פרויקט וקמפיין אינטר-דיסציפלינרי (פוליטי-משפטי-תקשורת-תרבותי-אקדמי-עממי ועוד), הצריך להתנהל בשיא האמונה, התבונה, האחריות והמקצועיות, המכריח עבודת צוות רב-תחומי. בראשו צריכה לעמוד מנהיגות תורנית-רוחנית, ולא אנשי שטח, מוכשרים ככל שיהיו (פרוייקט כזה, אגב, יעשה 'טוב' לחברה הדתית-לאומית המפוצלת ומנוכרת בינה לבין עצמה). פנים אל פנים הוא נדבך חשוב ויסודי במהלך הכולל הזה.

שאלה: יש לזה סיכוי?

תשובה: יש ויש. רוב עם ישראל אינו מודע למהלך הזה, אינו מבין את משמעותו גם כשהוא יודע עליו, ואינו חפץ בו. הפער בין החוץ לפנים בשדרות הרחבות של עם ישראל, אינו כל כך

גדול כמו אצל האיטיות! הקמת קול זעקה - גונבים לנו את המדינה היהודית האחת והיחידה שיש לנו, מתחת לאף - תזעזע ותרעיש את החברה הישראלית, תציב לפנינו מטרה ברורה וקרובה שהיא מזדהה אתה, תגשר על הבדלים ומחלוקות משניות, תלכד ותאחד, ותוציא אותה לפעולה (וזה בעצמו מאד חשוב).

שאלה: מה זו 'מדינה יהודית'?

תשובה: בזאת יצאנו לדרך...

